
ПРОГЛАД

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 2, 2016 (год. XXV), ISSN 2367-8585

ИНТЕРЕСЕН ПОГЛЕД ВЪРХУ ИНДИВИДУАЛНИЯ СТИЛ НА ЧЕХОВ

AN INTERESTING PERSPECTIVE ON CHEKHOV'S STYLE

Ярослав Вежбински. Семантика идиостиля А. П. Чехова (на материале антонимических образований и смежных явлений). Логзь, primum verbum, 2013. 212 с.

Книгата на известния полски русист Ярослав Вежбински е обобщение на дългогодишния му интерес към проблемите на Чеховия индивидуален стил, т.е. към „единството на менталното и езиковото“ в творчеството на писателя и към проявата на това единство на ниво езиково противопоставяне. В нея е направен прецизен анализ на чеховите текстове от гледна точка на езиковите антонимични отношения и отражението им в тях. Интересът на проф. Я. Вежбински към тази проблематика не е случаен – той самият казва, че е привлечен от факта, че антонимите представляват значителен фрагмент от речника на Чехов и имат в неговите произведения различен статус.

Чрез противоположните отношения на думите в текстовете книгата разкрива неповторимия свят на писателя. Изложението започва с много важния въпрос за спецификата на противопоставянето в езика на художествената реч, което трябва да очертае границата между противопоставянето на синонимните думи и на антонимните двойки в художествения текст – при противопо-

ставянето на антонимите възниква противоположност, каквато не се наблюдава при това на синонимите. Това дава основание за извода, че тезата за прехода на синонимите в антоними в художествения текст е несъстоятелна. Изяснява се, че противопоставянето на синонимите няма характер на противоположност и обикновено се формира от стилистично различаващи се синоними. Ролята на синонимните противопоставяния в текстовете на Чехов е свързана с индивидуализирането на речта на героите и с разнообразяване на изразните средства.

Анализът е безспорно убедителен и концентрира върху следните аспекти:

– антонимните заглавия като основа за формиране на семантичното ядро на структурата в разказите, като своеобразна кондензация на смисъла на цялото произведение, която от своя страна придава на заглавията допълнителни конотативни значения;

– семантиката на прагматичните контрасти в хумореските на А. П. Чехов, която формира смислова и вътрешно единна композиция, построена върху противопоставянето на мнимата значителност и реалната нищожност на героите;

– особеностите на конкретни антонимични парадигми (*хороший – плохой* и *радость – горе*) като носители на основната експресивно-емоционална компонента на текста и като изразни средства, индивидуализиращи и правещи стила на писателя неповторим и оригинален;

– понятийната несъотносителност на противопоставянията като важен фактор за създаване на художествен ефект, чрез който художествената система на А. П. Чехов се обогатява емоционално и експресивно, като писателят постига това чрез контаминация на речниковите значения на многозначните думи, а противопоставянията придобиват контекстуална художествено-речева природа;

– лексикалните контрасти в произведенията на Чехов, които се характеризират със семантично своеобразие и имат нестандартен характер, което най-ярко се проявява при контекстуалните антоними, а обновяването на традиционните семантични противопоставяния оживява стила на писателя, придавайки му неповторими акценти;

– реализацията на контрастите и противопоставянето се осъществява и чрез енантиосемията, която значително обогатява начините за художествено изразяване и индивидуализацията на речта и стила на писателя;

– разработката на принципите на антонимичен речник като източник за изучаването на езика на художествените произведения и за изследването на изразните средства на езика на Чехов.

Научното равнище на книгата, подборът на подходите и методите на изследване на индивидуалния стил на А. П. Чехов заслужава висока оценка, самата книга може да бъде определена като нов и свеж поглед към индивидуалния стил на великия майстор на руската проза.

И в края, без всякакви претенции към автора, бихме искали да видим по-голяма яснота в определянето на някои неуточнени в лингвистиката термини, например: антонимични образования – един термин, който не е достатъчно точно изяснен от автора (независимо от декларацията му, че се придържа към широкото разбиране за антонимията). Същото се отнася и до енантиосемията, примерите за която най-често са за антифразис. Антифразисът наистина е явление, близко до енантиосемията, но твърде отличаващо се от нея – при него възниква противоположен смисъл в речта с помощта на интонацията, докато енантиосемичните значения са езиков факт.

Гочо Гочев¹

¹ **Гочо Гочев** (Gocho Gochev) – проф. д-р, катедра „Русистика“, Филологически факултет, ВГУ „Св. св. Кирил и Методий“, g.gochev@uni-vt.bg